

LIETUVOS JŪRŲ ŪKIO KLASTERIS – DARNIOS REGIONO PLĖTROS INSTRUMENTAS

Violeta Grublienė

violeta_grubliene@yahoo.com

Klaipėdos universitetas, Vadybos katedra

1. Įvadas

Aktualumas ir pagrindinė problema. Pasaulio ir Lietuvos ekonomikoje vyksta gilūs ir fundamentalūs pokyčiai, iš esmės keičiantys nusistovėjusias tarptautinės konkurencijos žaidimo taisykles. Per pastarąjį dešimtmetį klasteriai tapo bene universaliausiu skirtingų pasaulio šalių ekonominės plėtros politikos prioritetu. Klasterių reiškinys nagrinėjamas, klasteriai sąmoningai formuojami jau beveik du dešimtmečius. Jų politika tampa patrauklia alternatyva tradicinei ir iš esmės nepasiteisinusiai pramonės politikai, orientuotai į prioritetinių ūkio sektorių ir įmonių rėmimą. Klasterių politika pagrįsta bazine prielaida, kad šalies (regiono) gerovę lemia ne specifinių, bet produktyviais ryšiais susijusių įmonių grupių veikimas regione. Todėl pagrindinis klasterių politikos objektas yra ne pavienės įmonės, bet visos regiono pramonės sistemos, palaikančios produktyvius veikėjų ryšius, sukūrimas. Klasterių kūrimu pirmiausia suinteresuotos verslo įmonės, nes jos klasteriuose išvelgia galimybę gerinti savo veiklos rezultatus. Tačiau klasteriai yra nacionalinio ir regioninio konkurencingumo bei ekonomikos efektyvumo ir našumo didinimo priemonė. Todėl skatinti klasterių kūrimą ir padėti jiems tapti sėkmingiems yra valstybės ir vietos valdžios institucijų interesas. Pasaulinė patirtis rodo, kad klasterių požiūriu grindžiama politika atspindi besikeičiantį valstybės vaidmenį pramonės politikoje iš tiesioginės intervencijos į netiesioginę įtaką. Tokios šalys kaip Lietuva, įgyvendindamos klasterių politiką, susiduria su papildomomis problemomis. Klasterių politika reikalauja visiškai kitokios viešojo administravimo kompetencijos kokybės nei buvo įprasta pastaraisiais 50 metų. Klasterizacijos svarbą lemia pati ekonominės veiklos ir bendrųjų pramonės ir verslo raidos tendencijų logika. Lietuvoje šiuo metu egzistuojanti ūkio struktūra lemia tai, kad įmonėms neišvengiamai teks

suderinti dvi kokybes: gebėjimą konkuruoti žemesne kaina ir novatoriškumą. Šiuo metu Lietuvos ūkis yra tokiaje raidos etape, kuriame sėkmę visų pirma lemia efektyvumas ir valdymo kokybė.

Straipsnio tikslas. Aptarti Lietuvos jūrų žuvininkystės sektoriaus būklę, įvertinti klasterio suformavimo galimybę darnios regiono plėtros kontekste.

Tyrimo metodai. Sisteminė mokslinės literatūros, mokslinių studijų, žuvininkystės sektoriaus norminių dokumentų ir statistinių duomenų analizė bei apibendrinimas.

Problemų ištyrimo laipsnis. Klasterizacijos procesams Lietuvoje skiriama nepakankamai dėmesio. Patys ryškiausi yra R. Jucevičiaus darbai. Taip pat galima paminėti šiuos autorius: J. Čiburienė, R. Keršienė, J. Činčikaitė, V. Kalviauskienė, B. Neverauskas bei V. Snieška.

2. Klasterių kūrimosi problemos Lietuvoje

Lietuvoje galima matyti gana daug iniciatyvų ar net formaliai įformintų klasterių, tačiau daugelio jų rimtai vertinti nereikėtų, nes „įsiforminimo“ tikslas daugeliu atveju buvo vienas – turėti formalų instrumentą ES paramai gauti. Daug painios atsirado ir įsikūrus technologinėms platformoms, nes pastarosios neretai painiojamos su klasteriais arba šalia platformų „įkuriami“ dar ir klasteriai. Toks neprofesionalus masinis klasterių steigimasis gali sukompromituoti pačią idėją (Gečas *et al.* 2007).

Klasterių sąvoka traktuojama skirtingai, nes iki šiol nėra bendro teorinio pagrindo klasterių analizei. R. Kazlauskaitė (2003) teigia, kad nėra bendros klasterių teorijos, egzistuoja tik daugybė skirtingų teorijų bei samprotavimų, kuriais mėginama pagrįsti klasterių logiką. Atsargesnieji mano, kad tokia situacija gali lemti netikėtus ir neigiamus padarinius, nes šalys, bandydamos paskubomis kurti klasterius, gali ignoruoti ar nepakankamai įvertinti tokius esminius veiksnius kaip klasterių tyrimo metodai ir formavimosi principai. Neįvertinus klasterio privalumų ir trūkumų galima sulaukti neigiamų pasekmių, o klasteris, vos spėjęs susiformuoti, gali žlugti, taip padarydamas įmonėms žalos.

Šios problemos atsiradimą iš dalies galima paaiškinti skirtingų klasterio apibrėžimų įvairove. Nepaisant skirtingų pozicijų, absoliuti klasterių tyrinėtojų ir praktikų dauguma linkusi laikytis požiūrio, suformuluoto Porter'io: klasteris – tai geografinė tarpusavyje susietų įmonių, specializuotų tiekėjų, paslaugų teikėjų, susietų pramonės šakų įmonių ir tam tikros krypties asocijuotų institucijų (universitetų, standartų ir prekybinių asociacijų), kurios konkuruoja, taip pat ir bendradarbiauja, koncentracija (Jucevičius 2008).

R. Jucevičius (2006) (1 pav.) išskyrė tokius pagrindinius klasterių veikėjus: įmones, apimančias tiekėjus, verslo paslaugas bei galutinį gaminį; mokslą ir švietimą, kuriam priskiriama švietimo sistema bei specialistų rengimas; finansines institucijas ir nacionalinę bei vietos valdžią.

1 pav. Klasterio veikėjai (Jucevičius 2006)

Fig. 1. Participants of the cluster (Jucevičius 2006)

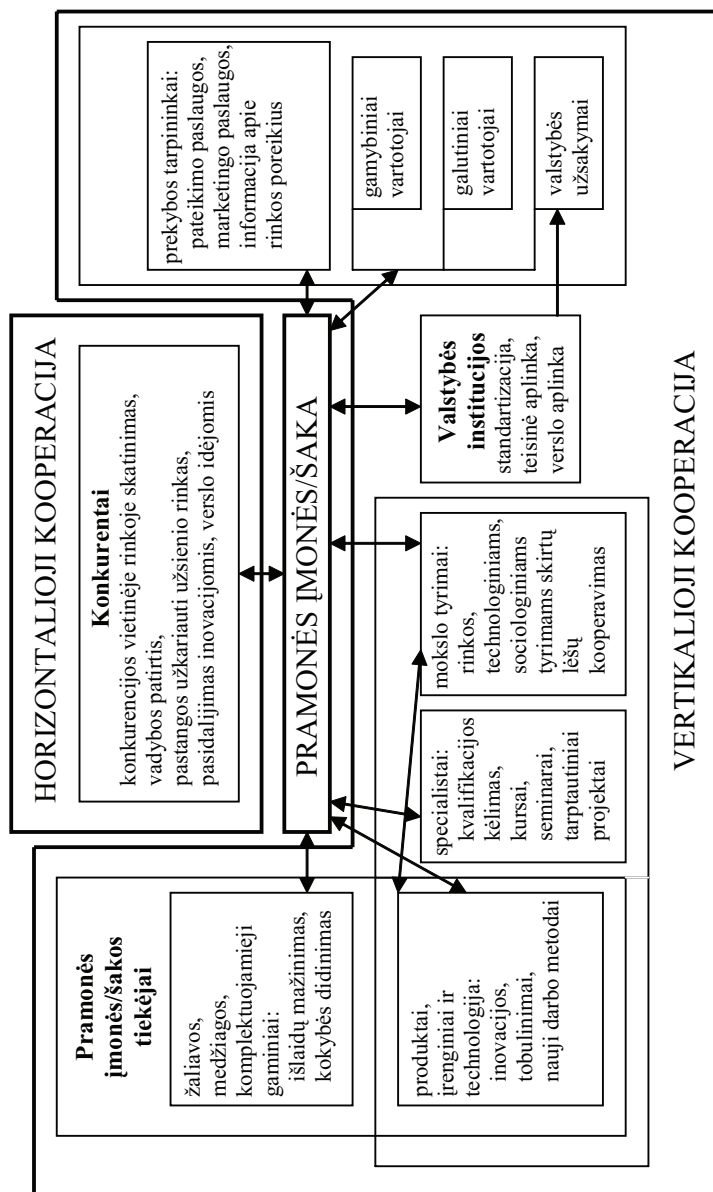
Klasterio specifiką geriausiai apibūdina A. Sabonienės (2007) pateiktas klasterio organizacijos modelis (2 pav.).

R. Jucevičius (2009) pažymi, kad tokios šalys kaip Lietuva, įgyvendindamos klasterių politiką, susiduria su papildomomis problemomis. Klasterių politika reikalauja visiškai kitokios viešojo administravimo kompetencijos kokybės nei buvo įprasta pastaraisiais 50 metų. Įmonių klasteriai yra subtilūs, save reguliuojantys dariniai, kur tiesioginė ir ypač fragmentinė valstybės intervencija gali padaryti daugiau žalos nei naudos. Antra vertus, sumanūs sisteminiai veiksmai, atliekami glaudžiai bendradarbiaujant su esamais ir potencialiais klasterio veikėjais, turi neribotą sėkmės potencialą.

Anot R. Jucevičiaus, pasaulinė patirtis rodo, jog yra trys esminės problemos, su kuriomis susiduria klasterių iniciatyvos:

- tikslų nustatymas ir veiklos stebėseną;
- klasterizacijos proceso organizavimas ir planavimas;
- klasterių politikos integravimas į bendrą konkurencingumo politiką.

G. Lapinskienė ir M. Tvaronavičienė (2009) pažymi, kad šiuo metu darnus vystymasis yra pagrindinė ilgalaikė visuomenės raidos ideologija. Autorės akcentuoja, kad tam tikrame regione turėtų būti išskirtiniai darniojo vystymosi

2 pav. Klasterio organizacijos modelis (Sabonienė 2007)
Fig. 2. Cluster organization model (Sabonienė 2007)

rodikliai, darantys didžiausią poveikį ekonominiam augimui. Klasteriai priskiriami universaliausiems skirtingų pasaulio šalių ekonominės plėtros politikos instrumentams.

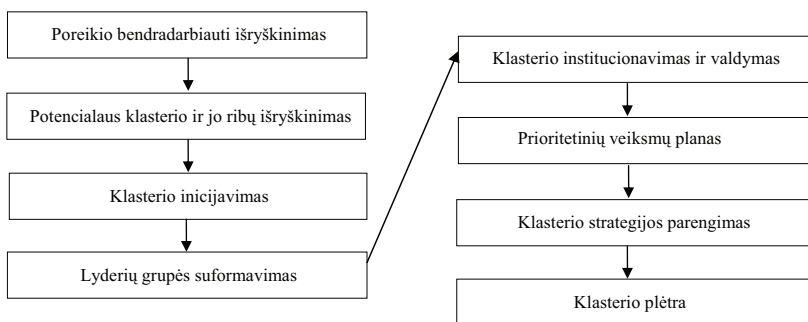
V. Navickas ir A. Malakauskaitė (2008) teigia, kad valstybės įtaka makroekonominiams procesams yra gana reikšminga. Ji pasireiškia įvairių reguliavimo ir valdymo funkcijų įgyvendinimu. Esminė valdžios institucijų paskirtis – užtikrinti ekonominį ir politinį stabilumą. Valstybė taip pat privalo gerinti mikroekonominį įmonių pajėgumą, užtikrindama efektyvų išteklių tiekiančių institucijų darbą, skatindama išteklių kokybės didinimą ir produktyvų naudojimą. Šiuolaikinė ekonominė politika remiasi klasterių koncepcija.

2007–2013 m. ekonominio augimo veiksmų programoje (2006) išskiriamos šios pagrindinės priežastys, dėl kurių klasteriai Lietuvoje kuriasi lėtai:

- pasitikėjimo tarp klasterio subjektų stoka;
- netolygus skirtingų verslo subjektų technologinis ir vadybinis lygis;
- menkai išvystytos verslo informacinės sistemos;
- patirties ir kompetencijos veiklos partnerystėje stoka;
- verslumo stoka;
- neefektyvios profesinės ir šakinės asociacijos;
- neefektyvi inovacijų sistema.

Būtina pažymėti, kad klasterio kūrimosi procesai yra labai įvairūs. Požiūrių įvairovę lemia daug aplinkybių: kultūrinė šalių įvairovė, skirtinga ūkio struktūra, verslo tradicijos, iniciatorių tikslai ir interesai bei daugelis kitų veiksnių. Pastarųjų dviejų dešimtmečių tarptautinė klasterių kūrimosi skirtingose šalyse patirtis bei atlikti tyrimai atskleidžia svarbiausius principus ir etapus, kurie būdingi beveik visoms klasterių iniciatyvoms. Atsižvelgiant į menką klasterių kūrimosi patirtį Lietuvoje ir nepakankamai pramonės ir verslo įmonių suvoktą klasterio mechanizmą, siūloma vadovautis tokia klasterio kūrimo logika (3 pav.):

Tai nereiškia, jog atskiri etapai negali būti sukeisti vietomis ar vykdomi lygiagrečiai, bet kiek įmanoma reikėtų laikytis nuoseklumo. Tai padės išvengti klaidų ir praradimų, nes nėra viena klasterio iniciatyva, kaip ir bet kuri inovacija, nėra atsieta nuo nesėkmių rizikos. Klasterio kūrimo procese visuomet yra daug neapibrėžtumo, sunkiai valdomų ar net visai nevaldomų aplinkybių. Siekiant paspartinti klasterių kūrimosi procesus, Lietuvos klasterių politikos principai turi įvertinti specifines Lietuvos sąlygas, teigiamą užsienio patirtį bei strateginius konkurencingumo tikslus.

3 pav. Klasterio kūrimo proceso loginė seka (Jucevičius 2009)

Fig. 3. A logical sequence of cluster development process (Jucevičius 2009)

3. Lietuvos jūrų žuvininkystės sektoriaus būklė, klasterio suformavimo galimybė darnios regiono plėtros kontekste

Žuvininkystė yra specifinė ūkio šaka, daugiausia naudojanti natūralius gyvuosius gamtos išteklius – žuvis. Žuvininkystės verslo poreikiai turi atitikti verslo galimybes, kurias lemia išteklių būklė. Žuvų ištekliai – lengvai pažeidžiami gyvieji gamtos ištekliai, todėl jų naudojimo reguliavimas ir apsauga turi būti vykdoma ypač atsakingai, remiantis moksliniais tyrimais bei ilgalaikėmis tikslinėmis programomis (Green paper ... 2001).

Žuvininkystė apibrėžiama kaip su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, žvejyba, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminiu žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu susijusi veikla (2008 m. žuvininkystės ... 2008).

Lietuvos žuvininkystė – tai su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, žvejyba, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminiu žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu susijusi veikla. Šalyje plėtojamose 4 pagrindinės žuvininkystės sektoriaus šakos:

- jūrų žuvininkystė (žvejyba tolimuosiuose rajonuose, atviroje Baltijos jūroje ir jos priekrantėje),
- žvejyba vidaus vandenyse,
- akvakultūra,
- žuvų perdirbimas ir rinkodara (Lietuvos žuvininkystės ... 2006).

Nors Lietuvos žuvininkystės sektoriaus produkcija sudaro labai mažą bendrojo vidaus produkto dalį, žuvininkystės sektorius Lietuvoje yra labai svarbus (ypač Vakarų Lietuvoje).

Žuvininkystės sektorių Lietuvos Respublikoje administruoja:

- Žemės ūkio ministerija (toliau – ŽŪM),
- Žuvininkystės departamentas prie ŽŪM,
- Aplinkos ministerija.

Taikomuosius biologinius žuvininkystės tyrimus atlieka:

- Žuvininkystės tyrimų laboratorija,
- Vilniaus universiteto ekologijos institutas,
- Klaipėdos universitetas (Grublienė 2003).

Žuvininkystės tyrimų laboratorija nuolat stebi ir tiria Baltijos jūros žuvų išteklį būklę, Vilniaus universiteto Ekologijos instituto Jūros ekologijos laboratorija tiria žuvų išteklį Baltijos jūros priekrantėje, Kuršių ir Kauno mariose. Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro (toliau – LVŽŽTC) Vidaus vandenų ir ichtiopatologijos laboratorija atlieka ichtiopatologinius, vandens bei pašarų kokybinius tyrimus, Šilavoto filiale vykdomi karpių selekcijos, Žeimenos – lašišinių žuvų genetinės kontrolės darbai. Žuvininkystės sektoriaus ekonominius ir socialinius tyrimus atlieka Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas (Grublienė 2004).

Pateikta informacija akivaizdžiai iliustruoja žuvininkystės sektoriaus *valdymo sudėtingumą*. Visos įstaigos, administruojančios žuvininkystės sektoriaus veiklą, yra išsibarstę po Lietuvą, jų veiksmų koordinavimas labai sudėtingas, todėl veiklos rezultatyvumo logika diktuoja žuvininkystės sektoriaus klasterio formavimo, atsižvelgiant į darniosios plėtros principus, būtinybę (Grublienė 2006a).

Kita akivaizdi žuvininkystės sektoriaus problema yra nuolatos *mažėjančios žvejybos kvotos*. 2008 metams Lietuvai buvo suteiktos 2631 t menkių, 4456 t strimelių, 24 773 t šprotų ir 5646 vnt. lašišų žvejybos Baltijos jūroje kvotos. Palyginti su 2007 m., menkių ir lašišų žvejybos kvotos sumažėjo atitinkamai 12 ir 15 proc., o strimelių ir šprotų padidėjo 15 ir 12 proc. (Motova 2008).

Taip pat nuolat trumpinamas menkių žvejybos sezonas. 2006 m. buvo leidžiama žvejoti 246 dienas per metus, 2007-aisiais žvejybos laikotarpis sumažėjo iki 222 dienų, o 2008 m. buvo leista žvejoti tik 178 dienas, t. y. beveik 28 proc. mažiau nei 2006-aisiais (Grublienė 2009).

Žuvininkystės sektorius susiduria su *ekonominėmis problemomis*, kurios apima žvejybos organizavimą ir žaliavinio produkto realizavimą (Grublienė 2009).

Ivertinus visas sektoriaus problemas svarbu išlaikyti žvejybos kaip verslo šakos pelningumą. Tai galima pasiekti panaudojus Europos žuvininkystės fondo paramą, skirtą ilgalaikėms priemonėms įgyvendinti: žvejybos pajėgumui tolimuosiuose vandenyse, Baltijos jūros priekrantėje ir Kuršių mariose mažinti, laivams

modernizuoti, kokybiškesnei ir brangesnei žuvų produkcijai gaminti, naujų rinkų paieškai. Lietuvai, kaip ir kitoms ES valstybėms narėms, žuvininkystės plėtrai teikiama ES finansinė parama. Ji iki 2008 m. pabaigos turėjo būti teikiama pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą (BPD).

Vadovaujant ir dalyvaujant Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM, Lietuvoje parengti du strateginiai programiniai dokumentai: Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. nacionalinis strateginis planas ir Veiksmų programa. Šiuose dokumentuose galimi klasterizacijos procesai neįvertinti. Tačiau Nacionaliniame strateginiame plane (2006) pateikta sektoriaus SSGG analizė akivaizdžiai parodo silpnąsias puses (1 lentelė).

1 lentelė. Bendra žuvininkystės sektoriaus SSGG analizė (Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinis ... 2006)

Table 1. General SWOT analysis of fisheries sector (Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinis ... 2006)

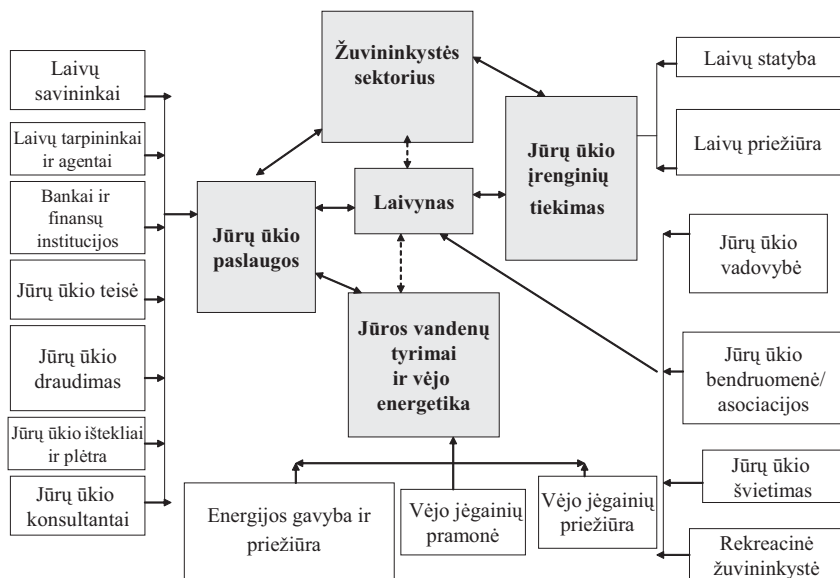
Stipriosios pusės	Silpnosios pusės
• Pakankamas žvejybos, akvakultūros ir žuvų perdirbimo pajėgumas, leidžiantis plėsti gamybą. • Šviežioms žuvmis ir jų produktams imli vidaus rinka. • Daugiametės šalies žuvininkystės sektoriaus tradicijos. • Pakankamai aktyvi žuvininkystės sektoriaus bendruomenė.	• Nepakankama pažangių technologijų ir geriausios gamybos praktikos sklaida žuvininkystės sektoriuje. • Nesukurta mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistema žuvininkystės specialistams rengti ir ugdyti. • Kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas. • Nepakankamai išplėta tikslinė taikomųjų mokslinių tyrimų sistema. • Mažesnis, palyginti su ES vidurkiu, žuvų produktų suvartojimas
Galimybės	Grėsmės
• Bendras šalies ekonomikos augimas, žuvų ir jų produktų gamybos ir vartojimo didėjimas. • Narystės ES teikiamos naujos galimybės veikti išsiplėtusioje ES rinkoje. • Verslo įmonių patirties ir gebėjimų reaguoti į rinkos poreikius ugdymas. • Galimybės plėsti gamybą ir diegti pažangias technologijas, pasinaudojant ES parama. • Galimybės teikti paramą mokymui ir darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. • Taikomojo mokslo plėtra. • Vietinių bendruomenių įsitraukimas į sektoriaus valdymą ir bendrų gėrybių kūrimą.	• Žuvų išteklių būklės nestabilumas. • Žvejybos laivyno nusidėvėjimas ir senėjimas. • Specialistų ir kvalifikuotų darbuotojų migracija į užsienį. • Didėjanti verslo įmonių veiklos priklausomybė nuo sparčiai brangstančių energetinių išteklių.

Galima daryti prielaidą, kad klasterizacijos procesai užtikrina darnesnę sektoriaus plėtrą, naują veiklos kokybę derinant gebėjimą konkuruoti žemesne kaina ir novatoriškumą.

Sektoriaus klasterizacijos procesai turi įvertinti tokius veiksnius: sektoriaus kultūrą, konkurencines galimybes, darnią regiono plėtrą (Grublienė 2005, 2006b).

Formuojant šį klasterį, rekomenduojama jį vertinti, kaip *Lietuvos jūrų ūkio* sudedamąją dalį. Atsižvelgiant į bendruosius klasteriams būdingus bruožus, įvertinant sektoriaus darniosios plėtros principus Lietuvoje turi būti formuojamas *Lietuvos jūrų ūkio klasteris*, kuris apjungtų ne tik žuvininkystės sektoriui, bet ir Lietuvos jūrų ūkiui būdingas veiklas. A. V. Rutkauskas (2008) akcentuoja, kad šiandien plėtros ir tvarumo sąvokos dažnai eina kartu analizuojant tiek globalinius, tiek regioninius, tiek vietinius procesus. Iš tikrųjų šiuo atveju konkurencingumo, kaip ir plėtros tvarumo, sąvoka reikalauja adekvačios interpretacijos ir kiekybinio įvertinimo. R. Čiegis (2009) pažymi, kad kaip bendra sąvoka darni plėtra apjungia tris esminius požyrius: ekonominę, aplinkos ir socialinę plėtrą. Šie teiginiai patvirtina, kad darnios plėtros principai svarbūs ir Lietuvai, ir atskiriems regionams.

2000 m. rengiant „Jūrų ūkio plėtros programą“ ši idėja buvo akcentuota. Programoje pažymėta, kad būtina suformuoti bendrą regioninio tipo jūrų ūkio kompleksą – *jūrų ūkio klasterį* – ir plėtoti jį pagal Europos Sąjungos toleruojamus darniosios plėtros principus (Paulauskas 2000). Programoje akcentuota, kad svarbu suformuoti tokį jūrų ūkio klasterį, kuris esant minimalioms investicijoms kurtų palankiausias galimybes harmoningai plėtotis Lietuvos ir pajūrio žmonių poreikiams. Rengiant programą, nustatyta, kad atskiros jūrų ūkio veiklos yra plėtojamos netolygiai. Prie prioritetiškai vystomų priskirtos laivų pramonės, krovinų ekspedijavimo, laivybos, krovos ir agentavimo veiklos. Prie iš dalies vystomų – žuvininkystė, jūrų vandenų priežiūra ir tyrimai, mokymai, socialinės infrastruktūros kūrimas. Prie neišvystytų – mokslinių tyrimų, jūrų gavybos ir energetikos, rekreacinės žuvininkystės ir keleivių aptarnavimo veiklos. 2000 m. akcentuota idėja išlieka ypatingai aktuali, nes Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. nacionaliniame strateginiame plane interpretuojamas kaip nacionalinė strateginė veikla, puoselėjama ir plėtojama įvertinant tolydumo principus. Tolydžiosios plėtros principai reikalauja įteisinti jūrų ūkio klasterį ir plėtoti jį kaip visumą, atsižvelgiant ir nuosekliai derinant visas neatsiejamas dalis (4 pav.).

4 pav. Lietuvos jūrų ūkio klasteris

Fig. 4. Lithuanian Maritime Economy Cluster

Jūrų ūkio klasteris turi būti modeliuojamas kaip mokslinio tyrimo objektas, įvertinant darnios plėtros principus.

Pagal M. E. Porter (2000) pasiūlyto klasterio analogą susiformavusios Lietuvos jūrų ūkio produkto kūrimo sistemos pavienės gamybos sritys palaikys viena kitą. Jūrų ūkio klasteris bus pajėgus pasiekti rezultatą, didesnį nei pavienių įmonių veiklos rezultatų suma.

4. Išvados

Nuo to, koku būdu gamtiniai ir kiti baziniai ištekliai yra kuriami ir panaudojami, labai priklauso visuomenės gerovė. Regionų ekonominis vystymasis glaudžiai susijęs su sektoriuose esančiais baziniais ištekliais. Ekonomika, grindžiama gamtiniais ištekliais, dažnai būna mažiau dinamiška ir silpnesnė. Ilgalaikę sėkmę daugiau lemia ne baziniai ištekliai, bet vertę didinantys produktai ir paslaugos. Teisingai parinkta baziniais ištekliais grindžiamų klasterių strategija gali padėti sukurti konkurencinį pranašumą beveik visose ūkio šakose.

Klasterizacijos politikoje turi būti numatyti klasterizacijos spartinimo procesai ir jų efektyvaus valdymo kryptys. Šie procesai turi būti susieti su moksline, technologine, edukacine, verslo infrastruktūra ir remtis šalies istorija, kultūra, tradicijomis, žinių pobūdžiu bei veiklos partnerystėje patirtimi. Klasteriai turi skatinti inovacijas pramonėje ir versle.

Žuvininkystės sektorius susiduria su valdymo ir ekonominėmis problemomis. Klasterizacijos procesai užtikrintų darnesnę sektoriaus plėtrą, naują veiklos kokybę derinant gebėjimą konkuruoti žemesne kaina ir novatoriškumą. Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. nacionaliniame strateginiame plane interpretuojamas kaip nacionalinė strateginė veikla, puoselėjama ir plėtojama įvertinant tolydumo principus. Lietuvos žuvininkystės sektorių rekomenduojama vertinti kaip Lietuvos jūrų ūkio dedamąją. Suformuotas regioninio tipo jūrų ūkio kompleksas – jūrų ūkio klasteris – esant minimalioms investicijoms kurtų palankiausias galimybes harmoningai plėtotis Lietuvos ir pajūrio žmonių poreikiams.

Literatūra

- 2007–2013 m. *ekonomikos augimo veiksmų programa* [interaktyvus]. 2006. Vilnius: LRV [žiūrėta 2010 m. balandžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/ES_Paramas/strukturines_paramos_2007_1013m._medis/titulinis/files/2VP_EA_2007-07-05.pdf>.
- 2008 m. *Žuvininkystės sektoriaus ekonominės ir Socialinės būklės apžvalga* [interaktyvus]. 2009. Vilnius: Žuvininkystės departamentas [žiūrėta 2009 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zuvdep.lt/index.php?1678093162>>.
- Čiegis, R. 2009. Darnaus žemės ūkio plėtra Lietuvoje, *Vadybos mokslas ir studijos* 16(1): 30–38. ISSN 1822-6760.
- Gečas, K., et al. 2007. *Inovacijų versle plėtra: strateginiai prioritetai ir veiksmai* [interaktyvus]. Vilnius: VšĮ Lietuvos inovacijų centras [žiūrėta 2010 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc7/Programa_2007-LIC.doc>.
- Green paper. On the future of the common fisheries policy*. 2001. Briussels.
- Grublienė, V. 2004. Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkio galimybės integruojantis į Europos Sąjungą, iš A. Bosas, et al. *Valdymo problemos: teorija ir tendencijos*. Klaipėda: KU leidykla, 226–244. ISBN 9955-585-86-2.
- Grublienė, V. 2006a. The Competitive Capabilities of Lithuanian Marine Fishery Economy: Social Security Aspect, *Journal of Modern Science* 13: 465–487.
- Grublienė, V. 2003. *Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkio plėtros programa: modeliavimas ir valdymas*: daktaro disertacija. Vilnius.

- Grublienė, V. 2005. Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkio valdymo pokyčių vertinimas, *Tiltai* 1: 37–43.
- Grublienė, V. 2006b. Evaluation of Changes in the Management of Lithuanian Marine Fishery Economy, in *International Scientific Conference. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, October 5–7, 2006, Kaunas–Kaliningrad*. Tartu, 105–116.
- Grublienė, V. 2009. Lithuanian Fishery Sector Development Problems and Cluster Formation Opportunities, *Tiltai* 39: 203–214.
- Jucevičius, R. 2006. Klasterizacijos procesai ir Lietuva [interaktyvus]. Kaunas: KTU verslo strategijos institutas, VšĮ Žinių visuomenės institutas [žiūrėta 2010 m. balandžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.infobalt.lt/docs/JUCEVICI.pdf>>.
- Jucevičius, R. 2008. *Klasterių ABC*. Vilnius.
- Jucevičius, R. 2009. *Klasterių vadovas*. Vilnius.
- Kazlauskaitė, R. 2003. Klasterių politikos užsienio šalyje ir Lietuvoje analizė, *Tiltai* 13: 562–569.
- Lapinskienė, G.; Tvaronavičienė, M. 2009. Darnusis vystymasis Centrinėje ir Rytų Europoje: pagrindiniai ekonominio augimo aspektai, *Verslas: teorija ir praktika* [Business: Theory and Practice] 3: 204–213.
- Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinis strateginis planas*. 2006. Vilnius: Žuvininkystės departamentas.
- Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programa*. 2006. Vilnius: Žuvininkystės departamentas.
- Motova, A. 2008. Management of Lithuanian Open Baltic Fishing Fleet in Accordance with the multiannual Cod Resource Management Plan, *Vadybos mokslas ir studijos* 14(3): 78–87.
- Navickas, V.; Malakauskaitė, A. 2008. Nauji makroekonominės politikos svertai: klasterių fenomenas, *Verslas: teorija ir praktika* [Business: Theory and Practice] 4: 245–252.
- Paulauskas, S. 2000. *Demokratinė savivalda: kaip patobulinti Lietuvos valstybės valdymą*. Klaipėda, 15–27.
- Porter, M. E. 2000. Locations, Clusters, and Company Strategy, in *The Oxford Handbook of Economic Geography*. Ed. by L. Gordon et al. Oxford: Oxford university press, 253–274.
- Rutkauskas, A. V. 2008. Apie regiono konkurencingumo plėtos tvarumą atsižvelgiant į riziką, *Technological and Economic Development of Economy* 14(1): 89–99.
- Sabonienė, A. 2007. *Pramonės restruktūrizacija ir konkurencingumas: metodinė priemonė*. Kaunas: Technologija. 44 p. ISBN 978-9955-25-273-3.

LITHUANIAN CLUSTER OF SEA ECONOMICS – INSTRUMENT OF SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT

V. Grublienė

Summary

The article analyses problems of cluster's formation in Lithuania. The reasons why clusters in Lithuania are evolving slowly are described in this article. Also cluster's development process in a logical sequence is submitted. The article accented that the Lithuanian cluster's policy principles should assess the specific Lithuanian conditions, the positive foreign experience and strategic objectives of competitiveness.

Lithuanian status of fisheries sector is estimated. Also the main problems in this sector are named: complexity of management, decreasing of fishing quota, shorter season of cod fishing, economic problems. The article made assumptions that the clustering process should ensure more sustainable development of the sector, a new operational quality creating the ability to compete at lower prices and innovation. Also it was emphasized that clustering processes should assess such factors as: sector's culture, competitive opportunities and sustainable development of the region.

During formation of this cluster it is recommended to assess the *fisheries sector* as the component of Lithuanian maritime economy. *Lithuanian maritime cluster* should be developed allowing for common features inherent in clusters, assessing sustainable development principles of the sector. In this way Lithuanian maritime cluster combines not only the fisheries sector but also the activities characterized by Lithuanian maritime economy.

Keywords: cluster, sea economics, regional development, fisheries sector.